

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 343/2014-7

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 2. júla 2014 predbežne prerokoval sťažnosť A. T., zastúpenej advokátom JUDr. Lubomírom Müllerom, Symfonická 1496/9, Praha, Česká republika, vo veci namietaného porušenia čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, čl. 6 ods. 1 a čl. 9 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, čl. 4 ods. 2 Protokolu č. 7 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd uznesením Okresného súdu Prešov sp. zn. 1 Nt 23/2012 z 25. januára 2013, uznesením Krajského súdu v Trenčíne sp. zn. 2 Tos 30/2013 z 13. júna 2013 a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Tdo 5/2014 zo 4. februára 2014 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť A. T. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 20. mája 2014 doručená sťažnosť A. T. (ďalej len „sťažovateľka“), v ktorej namieta porušenie svojich základných práv zaručených čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), čl. 36 ods. 1 a čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len

„listina“), čl. 6 ods. 1 a čl. 9 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej aj „dohovor“) a čl. 4 ods. 2 Protokolu č. 7 k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „protokol č. 7“) uznesením Okresného súdu Prešov (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 1 Nt 23/2012 z 25. januára 2013 (ďalej aj „napadnuté rozhodnutie okresného súdu“), uznesením Krajského súdu v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 2 Tos 30/2013 z 13. júna 2013 (ďalej aj „napadnuté rozhodnutie krajského súdu“) a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 2 Tdo 5/2014 zo 4. februára 2014 (ďalej aj „napadnuté rozhodnutie najvyššieho súdu“).

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti uviedla: *„Rozsudkem Polního soudu 10. pěší divize jakožto Vojenského soudu I. stolice Košice ze dne 5. 12. 1945 sp. zn. Ps-891/45 ve znění rozsudku Nejvyššího vojenského soudu Praha ze dne 29. 3. 1946 sp. zn. Ps-19/46 byl stěžovatelčin zemřelý manžel A. T. uznán vinným zločinem porušení subordinace podle § 145, § 146:c, § 149 vojenského trestního zákona č. 19/1855 ř. z. a byl odsouzen k trestu zostřeného žaláře v trvání 13 měsíců nepodmíněně. Uvedeného zločinu se měl dopustit tím, že odepřel vykonávat vojenskou službu, a to kvůli svému náboženskému přesvědčení Svědka Jehovova.*

Usnesením Okresního soudu Prešov ze dne 17. 4. 2012 č. j. 1Nt/19/2011-88 byla ve věci povolena obnova řízení a shora uvedené rozsudky byly zrušený. Proti tomu však podal stížnost prokurátor.

Usnesením Krajského soudu Trenčín ze dne 19. 7. 2012 č. j. 3Tos/60/2012-98 bylo usnesení Okresního soudu Prešov ze dne 17. 4. 2012 č. j. 1 Nt/19/2011-88 zrušeno a návrh na povolení obnovy řízení byl zamítnut.

Stěžovatelka potom dne 6. 11. 2012 podala nový návrh na povolení obnovy řízení. Návrh byl zamítnut usnesením Okresního soudu Prešov ze dne 25. 1. 2013 č. j. 1 Nt/23/2012-16. Proti tomu podala stěžovatelka stížnost.

Stížnost byla zamítnuta usnesením Krajského soudu Trenčín ze dne 13. 6. 2013 č. k. 2Tos/30/2013-22. Proti tomu podala stěžovatelka dovolaní. Dovolaní bylo odmítnuto usnesením Nejvyššího soudu SR ze dne 4. 2. 2014 sp. zn. 2Tdo/5/2014.“

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti namieta, že najvyšší súd odmietol jej dovolanie ako neprípustné, a uznáva, že bežne sa v konaní o povolenie obnovy konania dovolanie

nepripúšťa, ale ak ide o hrubé porušenie práva na spravodlivý proces, práva na súdnu ochranu alebo práva na zákonného sudcu, dovolanie prípustné je. V tejto súvislosti sťažovateľka poukazuje na nálezy ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 405/2010, sp. zn. III. ÚS 172/2011 a sp. zn. II. ÚS 284/2011.

Sťažovateľka ďalej namieta, že v konaní na okresnom súde bolo porušené jej právo na zákonného sudcu. Sťažovateľka argumentuje tým, že v konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 1 Nt 23/2012 („druhé“ rozhodovanie o povolení obnovy konania) rozhodoval ten istý sudca ako v konaní vedenom na tom istom okresnom súde pod sp. zn. 1 Nt 19/2011 („prvé“ rozhodovanie o povolení obnovy konania). Sťažovateľka tvrdí, že ustanovenie § 397 ods. 2 Trestného poriadku je potrebné vykladať v prospech páchatel'a, a to tak, že sa vzťahuje na všetky predošlé konania. V dôsledku toho malo dôjsť k porušeniu práva sťažovateľky na zákonného sudcu podľa čl. 38 ods. 1 listiny a čl. 48 ods. 1 ústavy.

Sťažovateľka tiež tvrdí, že v pôvodnom konaní v rokoch 1945 – 1946 bolo porušené právo jej manžela na spravodlivé konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a právo na súdnu ochranu podľa čl. 36 ods. 1 listiny a čl. 46 ods. 1 ústavy. Domnieva sa, že takáto podstatná vada v konaní je dôvodom na povolenie obnovy konania podľa čl. 4 ods. 2 protokolu č. 7.

Sťažovateľka ďalej namieta, že sudy sa vôbec nezaoberali otázkou, ako bola sloboda vyznania (v tom čase zaručená v čl. 121 ústavy z roku 1920) zaistená normami nižšej právnej sily.

Ďalšou vadou konania je podľa sťažovateľky to, že sa vojenské sudy pustili do teologických výkladov aj napriek tomu, že neboli splnomocnené na výklad Biblie. Skutočnosť, že vojenský súd vychádzal z vlastného výkladu Biblie a následne nebola povolená obnova konania, je sama osebe takou vadou, ktorej následkom je porušenie práv sťažovateľky na spravodlivé konanie a súdnu ochranu.

Sťažovateľka napokon tvrdí, že v danej veci je potrebné brať ohľad na aktuálnu judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) týkajúcu sa porušenia

čl. 9 dohovoru. Sťažovateľka upresňuje, že z rozhodnutí ESLP vyplýva, že perzekúcia za odopretie vojenskej služby z náboženských dôvodov predstavuje porušenie čl. 9 dohovoru, a preto tým, že súdy nepovolili v tejto veci obnovu konania, porušili čl. 9 dohovoru.

Sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd rozhodol, že napadnutým rozhodnutím okresného, krajského a najvyššieho súdu došlo k porušeniu ňou v petite sťažnosti označených práv, napadnuté rozhodnutia zrušil a sťažovateľke priznal náhradu trov konania pred ústavným súdom.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa ustanovenia § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v ustanovení § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

K namietanému porušeniu práv sťažovateľky napadnutým rozhodnutím okresného súdu

Ústavný súd vychádza z ústavného princípu subsidiarity svojej právomoci vo vzťahu ku všeobecným súdom vyplývajúceho z čl. 127 ods. 1 ústavy, podľa ktorého rozhoduje o individuálnych sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb vo veci porušenia ich základných práv alebo slobôd v tých prípadoch, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Z uvedeného vyplýva, že v konaní o sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy prislúcha ústavnému súdu právomoc zaoberať sa namietaným porušením základného práva alebo slobody za predpokladu, že právna úprava takémuto právu neposkytuje účinnú ochranu (*mutatis mutandis* I. ÚS 78/99).

Zásada subsidiarity reflektuje okrem iného aj princíp minimalizácie zásahov ústavného súdu do právomoci všeobecných súdov, ktorých rozhodnutia sú v konaní o sťažnosti preskúmané (IV. ÚS 303/04).

Vzhľadom na takto formulovaný princíp subsidiarity je v daných okolnostiach vylúčená právomoc ústavného súdu meritórne konať a rozhodovať o sťažovateľkou uplatnených námietkach porušenia jej práv napadnutým rozhodnutím okresného súdu. Sťažovateľka sa mohla domáhať ochrany svojich práv podaním sťažnosti na krajskom súde, v ktorého právomoci bolo posúdiť relevantné skutkové a právne okolnosti prípadu. Túto možnosť sťažovateľka aj reálne využila a napadnuté rozhodnutie okresného súdu už bolo predmetom posúdenia krajským súdom pri rozhodovaní o sťažnosti podanej sťažovateľkou. Ústavný súd preto sťažnosť v časti, v ktorej smerovala proti napadnutému rozhodnutiu okresného súdu, odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde z dôvodu nedostatku svojej právomoci na jej prerokovanie.

K namietanému porušeniu práv sťažovateľky napadnutým rozhodnutím krajského súdu a najvyššieho súdu

Ústavný súd na úvod pripomína, že nie je súdom vyššej inštancie rozhodujúcim o opravných prostriedkoch v rámci sústavy všeobecných súdov. Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmavať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmavať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav, a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa vymedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmavať rozhodnutie všeobecného súdu v prípade, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 13/00, I. ÚS 17/01, III. ÚS 268/05).

Sťažovateľka namieta, že najvyšší súd odmietol jej dovolanie ako neprípustné. V tejto súvislosti uznáva, že bežne sa v konaní o povolenie obnovy konania dovolanie nepripúšťa, ale ak ide o hrubé porušenie práva na spravodlivý proces, práva na súdnu ochranu alebo práva na zákonného sudcu, dovolanie prípustné je.

Najvyšší súd v napadnutom rozhodnutí uviedol, že napadnuté uznesenie krajského súdu nepatrí medzi rozhodnutia, proti ktorým je v zmysle § 368 ods. 1 a § 368 ods. 2 Trestného poriadku dovolanie prípustné. Ďalej dodal, že „argumentácia nálezi *Ústavného súdu Slovenskej republiky nie je správna*“, a že „*pokiaľ tento nález vo svojom odôvodnení hovorí o reštriktívnom výklade ustanovenia § 368 ods. 1 Tr. por., hodnotí týmto spôsobom výklad uvedeného ustanovenia Trestného poriadku v znení tohto zákona účinnom pred 1. septembrom 2011*“. Najvyšší súd ďalej objasnil: „*Po novelizácii Trestného poriadku*

zákonom číslo 262/2011 Z. z. s účinnosťou od 1. septembra 2011 bola úprava prípustnosti dovolania oproti dovtedajšej, obsiahnutej len v ustanovení § 368 ods. 1 Tr. por., definičné rozšírená o explicitný výpočet ustanovení, proti ktorým možno podať dovolanie, uvedený v odseku 2 rovnakého ustanovenia. Nejde teda už o otázku interpretácie, ale o otázku akceptácie obsahovo jasného ustanovenia zákona dovolacím súdom (tak ako to najvyšší súd už uviedol aj vo svojom predchádzajúcom rozhodnutí - uznesenie z 19. marca 2013, sp. zn. 2 Tdo 12/2013).“

Ústavný súd vzhľadom na uvedené konštatuje, že najvyšší súd svoj právny záver o neprípustnosti dovolania primerane odôvodnil, preto nie je zjavne neodôvodnený ani arbitrárny. K predmetnému právnemu záveru možno dospieť aplikáciou a výkladom príslušného ustanovenia Trestného poriadku. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na svoju judikatúru, v ktorej konštatoval, že postup súdneho orgánu, ktorý koná v súlade s procesnoprávnymi a hmotnoprávnymi predpismi konania v občianskoprávnej alebo trestnoprávnej veci, nemožno považovať za porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy alebo práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (I. ÚS 8/96, I. ÚS 6/97). Ústavný súd nezistil žiadne také skutočnosti, ktoré by naznačovali možnosť porušenia sťažovateľkou označených práv napadnutým uznesením najvyššieho súdu. Skutočnosť, že sťažovateľka sa s právnym názorom najvyššieho súdu ako dovolacieho súdu nestotožňuje, nemôže sama osebe viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti tohto názoru a nezakladá ani oprávnenie ústavného súdu nahradiť jeho právny názor svojím vlastným. O svojvôli pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natolko odchyľil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam. Podľa názoru ústavného súdu predmetný právny výklad príslušného ustanovenia Trestného poriadku najvyšším súdom ako dovolacím súdom takéto nedostatky nevykazuje. Ústavný súd preto konštatuje, že táto časť sťažnosti sťažovateľky musí byť odmietnutá ako zjavne neopodstatnená.

Sťažovateľka ďalej namieta, že v konaní na okresnom súde bolo porušené jej právo na zákonného sudcu. Sťažovateľka tvrdí, že v konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 1 Nt 23/2012 („druhé“ rozhodovanie o povolení obnovy konania) rozhodoval ten istý

sudca ako v konaní vedenom na tom istom okresnom súde pod sp. zn. 1 Nt 19/2011 („prvé“ rozhodovanie o povolení obnovy konania). Sťažovateľka zastáva názor, že ustanovenie § 397 ods. 2 Trestného poriadku, podľa ktorého o návrhu na povolenie obnovy konania, ktoré sa skončilo právoplatným rozhodnutím súdu, rozhoduje iný samosudca alebo iný senát súdu, ktorý vo veci rozhodol v prvom stupni, je potrebné vykladať v prospech páchatel'a, a to tak, že sa vzťahuje na všetky predošlé konania.

Z napadnutého rozhodnutia krajského súdu vyplýva: *„Podľa uvedeného ustanovenia (podľa § 397 Trestného poriadku, pozn.) vylúčeným z rozhodovania je iba samosudca alebo senát, ktorý vo veci rozhodol v prvom stupni a toto právoplatné rozhodnutie súdu je napádané návrhom na povolenie obnovy konania.“*

Ústavný súd vo vzťahu na uvedené konštatuje, že záver krajského súdu nie je zjavne neodôvodnený ani arbitrárny, a teda je ústavne udržateľný. V tomto bode musí preto ústavný súd túto časť sťažnosti odmietnuť pre jej zjavnú neopodstatnenosť.

Sťažovateľka ďalej namieta, že súdy sa vôbec nezaoberali otázkou, ako bola sloboda vyznania (v tom čase zaručená v čl. 121 ústavy z roku 1920) zaistená normami nižšej právnej sily.

Ako už ústavný súd uviedol, krajský súd preskúmal napadnuté rozhodnutie okresného súdu a správne dospel k záveru, že v prípade sťažovateľky nebol daný dôvod obnovy konania. Pokiaľ v rámci tejto svojej námietky sťažovateľka poukazuje na *„obdobné pochybení, jaké napravil Krajský soud Trenčín usnesením ze dne 6. 8. 2012 č. j. 23Tos/57/2012-141 ve věci J. M.“*, okresný súd i krajský súd vo svojich napadnutých rozhodnutiach konštatovali, že z danej veci nevyplýva žiadna podobnosť s vecou odsúdeného A. T. Preto aj táto časť sťažnosti musí byť odmietnutá pre zjavnú neopodstatnenosť.

Sťažovateľka napokon tvrdí, že v danej veci je potrebné brať ohľad na aktuálnu judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) týkajúcu sa porušenia

čl. 9 dohovoru. Sťažovateľka ďalej uviedla, že ESLP rozhodol, že perzekúcia za odopretie vojenskej služby z náboženských dôvodov predstavuje porušenie čl. 9 dohovoru, a preto tým, že súdy nepovolili v tejto veci obnovu konania, porušili čl. 9 dohovoru.

Ústavný súd aj v iných podobných prípadoch vo vzťahu k slobode svedomia uviedol, že relevantná časť práva platného v čase rozhodovania o vine a treste nevykazuje ani podľa vtedy platných medzinárodných štandardov znaky neznesiteľnej nespravodlivosti, ktoré by súdy dnes mohli a museli zohľadniť, a to aj s poukazom na to, že v tom čase ani všetky členské štáty Rady Európy neumožňovali vykonať namiesto vojenskej služby civilnú službu (napr. Švajčiarsko) a trestnoprávny postih za nenastúpenie vojenskej služby bol zavedený aj v týchto krajinách (pozri napr. III. ÚS 165/05, III. ÚS 350/2012, III. ÚS 261/2012). Aj táto časť sťažnosti preto musí byť odmietnutá ako zjavne neopodstatnená.

Keďže sťažnosť bola odmietnutá, rozhodovanie o ďalších procesných návrhoch sťažovateľky v tejto veci stratilo opodstatnenie, a preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. júla 2014